

**ВИСОКА ПОСЛОВНО - ТЕХНИЧКА ШКОЛА
СТРУКОВНИХ СТУДИЈА
УЖИЦЕ**

МЕНАџМЕНТ ТУРИСТИЧКЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ

**СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ РАЗВОЈА СЕОСКОГ
ТУРИЗМА У СРБИЈИ**

СПЕЦИЈАЛИСТИЧКИ РАД

Ментор:

Кандидат:

Проф. др Радмила Новаковић Костић

Нела Милошевић СТ06/2016

Ужице, 2017.

Стање и перспективе развоја сеоског туризма у Србији

У оквиру специјалистичког рада обрађена је тема која се односи на сеоски туризам Србије првенствено, а и шире. Сеоски туризам у Србији све више постаје једна од значајнијих и профитабилнијих допунских активности, мада у успешнијим сеоским домаћинствима прераста у њихову основну делатност. У раду су приказани основни показатељи развоја сеоског туризма.

Појавом нових трендова расте тражња за посебним облицима туризма (културни, манифестациони, сеоски и други), који је заснован на жељи савременог човека да се врати природи и традицији. Овај вид туризма изазива велику пажњу код туриста, не само за боравак током викенда, већ као изванредно место за дужи одмор. Може се рећи да је главни мотив путовања „повратак човека природи“. Подразумева не само туризам у сеоским домаћинствима, већ и одређене одморе у природи, излете у сеоске пределе, посету манифестацијама, фестивалима и слично.

Сеоска подручја која су до скоро била неразвијена и туристички неинтересантна доспевају у средиште пажње. Иако још увек не постоје званични подаци, према неким проценама око 25% туриста у свету годишње се определи за сеоски туризам. Најпривлачнија су она сеоска подручја где је пољопривреда маргинална активност, као и она која су слабо насељена и изолована и смештена по побрђу.

Сами зачеци развоја туризма на селу везани су за спонтани покрет туриста који су желели да макар на кратко побегну из градске, еколошки нарушене средине и одређено време проведу у природи. Овај облик туризма има своју традицију: у Европи је популаран од краја 18. века, када су појединци трагали за идиличним селом, као својим „уточиштем“. Ипак, тек крајем 20. века, због градских услова живота (бука, стрес, гужва) постаје облик туризма у правом смислу. Поједина места руралног туризма у планинским подручјима најпре су се развила као зимски центри, које су почели да посећују и други туристи током целе године. Постоје и примери ревитализације готово напуштених села, где су старе камене куће купили и обновили становници оближњих градова. Овај вид туризма је значајна компонента одрживог развоја туризма и ревитализације села.

За сеоски туризам се често везују термини рурални туризам, агротуризам и екотуризам.

Агротуризам подразумева боравак на селу уз активно учешће у свим пољопривредним радовима или ради едукације (нпр. узгој винове лозе, припремање зимнице...).

Екотуризам представља боравак у ненарушеној и очуваној природи.

Туризам као глобална друштвено – економска појава бележи сталан и стабилан раст последњих неколико деценија. Имајући то у виду туризам се налази у процесу сталних промена. Промене су условиле потребу за новим промишљањима у вези са развојем туризма, која почивају на заштити и очувању природних и културних ресурса на којима се заснива развој туризма и истицању проблема друштвених трошкова развоја туризма. Реч је о примени концепта одрживог развоја туризма, односно о грађењу одрживог света кроз туризам. Развој туризма на селу, у незагађеној природној средини представља једну од основа примене таквог концепта развоја туризма.

Постоје три основне карактеристике које одређују подручје руралним:

1. Густина насељености и величина насеља

Ниска густина насељености и релативно мала величина насеља одређују једно подручје сеоским при чему конкретне величине варирају по регионима и земљама. Сматра се да сеоско подручје са нижом густином насељености и релативно мањом величином насеља представља израженију атрактивност за туристе.

2. Начин коришћења земљишта и привређивања

Традиционално „не – градско“ и неиндустријско коришћење земљишта, односно начин привређивања који почива на пољопривреди, шумарству и коришћењу сировина својствен је руралним подручјима. Недовољно развијена сеоска подручја која почивају на традиционалној пољопривредној производњи малог обима атрактивнија за туристе.

3. Традиционалност друштвене структуре

Сеоски туризам има различите појавне аспекте:

1. Социјални – као контакт градског и сеоског становништва;
2. Еколошки – као продубљивање свести о еколошким и природним вредностима за које се претпоставља да су у селу очувани;
3. Економски – као могућност остваривања додатних прихода сеоског становништва.

Тржишни сегмент руралних туриста - Истраживања руралног туризма мало говоре о врстама туриста. Постоје 4 сегмента туриста:

1. Туристи типа желимо све – заинтересовани за широк спектар активности; за њих је важно шта они могу да раде у тој средини, а не сама средина; путују у групама, релативно су млади.

2. Независни туристи – њихова интересовања су шетње, откривање региона на сопствену иницијативу; ослањају се на препоруке других при избору дестинације; свесни су цена и квалитета.
3. Туристи романтичари – вреднују културу и традицију и мирну и незагађену околину, више су заинтересовани за сам концепт руралности, него за активности; највећи су потрошачи и лојални дестинацији.
4. Спољни руралисти – мањи нагласак стављају на културу и традицију; воле активности као што је јахање коња и бициклизам; релативно су млади; проводе одморе у групама; мало троше и ослањају се на препоруке.

Организовати садржајан боравак на селу је један од најбитнијих елемената квалитетне понуде, од пресудног значаја за поновни долазак туриста. Међутим, представља и највећи изазов са којим се домаћинства могу срести. Све активности туриста на селу се могу поделити на:

1. Активности унутар домаћинства које креирају домаћини
2. Активности изван домаћинства које могу опет креирати домаћини али и остала домаћинства, разна удружења, локалне туристичке организације и сл.

Активности туриста у сеоском домаћинству

Овде се могу издвојити три основне врсте активности:

- Пољопривредне активности
- Припрема хране – гастрономске активности
- Занатски радови

Активности туриста изван сеоског домаћинства

Туристи нису више само мирни посматрачи већ активни учесници у свакодневним активностима. Више није довољно само видети дестинацију, потребно је доживети дестинацију. Туристи су гладни нових доживљаја, а доживљаји се стварају активностима у дестинацији.

Битна предност развоја сеоског туризма се огледа у остваривању прихода сеоских домаћинстава уз минимално инвестирање. Домаћинства која се поред пољопривреде као основне делатности баве туризмом своје производе продају по најповољнијим, малопродајним ценама јер туристи сами долазе по робу. Велики број села налази се у близини вредних културно – историјских споменика са карактеристикама одређеног подручја. У Србији је све више туристичких манифестација, поред путева вина и ракије, на стотине ракијада, пршутујада, купусијада... На основу података Туристичке

организације Србије, рурални туризам је на подручју Републике Србије развијен у следећим селима: Сеча Река, Доњи Таор, Рамаћа, Каменица, Борач, Жуње, Лиса, Коштунићи, Лопатница, Гостиље, Јошаница, Кална, Вртовац и др. Највећи број руралних смештајних капацитета имају општине Горњи Милановац, Чајетина, Ваљево, Ариље, Косјерић и Љиг.

Постоје бројни *проблеми* сеоског туризма од којих се посебно истичу:

- Недовољна промоција сеоског туризма како би се привукао већи број туриста;
- Непостојећа и неадекватна саобраћајна инфраструктура;
- Непостојање јасног концепта и стратегије развоја руралног туризма
- ;Незаинтересованост и немотивисаност руралног становништва да се баве овим обликом туризма;
- Недовољна брига о очувању животне средине и природних вредности;
- Недостатак адекватних кадрова за потребе развоја туризма;
- Недовољна примена савремених информационо – комуникационих технологија;
- Недовољна ангажованост свих субјеката на конкретним мерама за припремање туристичке сезоне;
- Недовољна едукација заинтересованих сеоских домаћинстава о начину прихватања и анимирања туриста;
- Неадекватна расподела финансијских средстава.

Међутим, постоје и бројне *предности*:

- Природне туристичке вредности;
- Антропогене туристичке вредности;
- Повољан географски положај;
- Гостопримљивот домаћина;
- Могућност производње органске хране;
- Богатство шумских плодова и лековитог биља;
- Могућност повезивања планинског и сеоског туризма;
- Многобројне манифестације;

- Могућност продаје производа домаће радиности туристима чиме се остварује додатни приход.

Недостатак финансијских средстава, смањен обим туристичког промета, економска криза, неадекватна инфраструктура и неодговарајући кадрови само су неки од факора који су утицали на стање у коме се тренутно налази сеоски туризам у Републици Србији. Чињеница да 85% територије Републике Србије чине рурална подручја, велики географски диверзитет (низије, брдско – планински предели), богатство природних и антропогених ресурса, мултиетничко становништво и др. указује на то да би рурална подручја и интензивнији развој туризма могли да имају кључну улогу у будућем привредном развоју Србије.

Тражња за овим обликом туризма се полако повећава јер туристи су све више заинтересовани за интеракцију са природом, упознавање нових предела, људи, других култура и обичаја. Сеоска подручја која су до скоро била неинтересантна доспевају у средиште пажње. Иако још увек не постоје потпуни званични подаци, према проценама око 25% туриста у свету се определили за сеоски туризам. Тај тренд ће се наставити у будућности и повећати потражњу за овим видом туризма.

Да би се остварили очекивани ефекти од сеоског туризма неопходно је планско стимулисање и организационо деловање у изградњи туристичке понуде села. Потребно је и да сеоски туристички производ буде локално контролисан, заснован на аутентичности и на промоцији која истиче реална очекивања од коришћења производа. У Србији се сеоски туризам још увек не одвија адекватно могућностима којима располаже.

На крају можемо доћи до закључка да се сеоски туризам не одликује масовношћу. То се може десити само у ретким случајевима када се у селу одржава нека манифестација. Главни циљ је да туристи буду задовољни боравком у дестинацији, након повратка да промовишу те производе и услуге својим пријатељима и родбини. Број долазака и ноћења из године у годину је све већи. У тренду су краћа путовања .

Сеоски туризам јесте развојна шанса за наше домаћине, наша пољопривредна газдинства и фарме. Домаћини не би требали да пропусте ову шансу. То је могућност да упосле све чланове породице и продају све што током године произведу. Уједно, сеоски туризам је развојна шанса не само за појединца, већ и за цело село.

